

УДК 94 (477)

ДРУГИЙ ОКРЕМИЙ МОТОПІХОТНИЙ БАТАЛЬЙОН «ГОРИНЬ»: ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА УЧАСТЬ У БОЙОВИХ ДІЯХ НА СХОДІ УКРАЇНИ ПІД ЧАС ПРОВЕДЕННЯ АТО**Олександр Лук'янов**

Національний музей історії України
Україна, 01025, м. Київ, вул. Володимирська, 2
e-mail: lukian@bigmi.net

Збройна агресія Російської Федерації проти України, що розпочалась у 2014 р., стала викликом для Збройних сил України. На початковому етапі вторгнення (лютий-квітень 2014 р.) наша держава опинилась в умовах майже повністю зруйнованої системи управління силовими структурами. З метою недопущення подальшого вторгнення регулярних російських військ і проросійських збройних формувань на територію України, 13 квітня 2014 р. в Україні було оголошено про початок антитерористичної операції без введення воєнного стану із залученням Збройних сил України.

Особливу роль у захисті нашої держави у 2014 р. відіграли батальйони територіальної оборони. 30 квітня 2014 р. виконуючий обов'язки Президента України Олександр Турчинов віддає наказ про формування підрозділів територіальної оборони. За наказом голови адміністрації у кожній області мали сформувати відповідні підрозділи. «Батальйони територіальної оборони створюються на базі Міністерства оборони України і будуть підпорядковуватись Генеральному Штабу України та головам обласних адміністрацій на території яких вони створюються. Ми мобілізуємо Нацгвардію, зокрема, для виконання антитерористичних операцій, і ми мобілізуємо територіальну оборону, щоб не допустити провокацій з боку Російської Федерації...», – заявив Сергій Пашинський 30 квітня 2014 р. на брифінгу після наради з виконуючим обов'язки Президента України, Головою Верховної Ради Олександром Турчиновим [2; 3].

Другий батальйон створений як підрозділ територіальної оборони з мешканців Рівненської області. Першочерговим завданням новоствореного підрозділу було посилення захисту державного кордону України, а також забезпечення належної охорони стратегічних об'єктів на території області, зокрема Рівненської АЕС. Назву отримав на честь річки Горинь. Саме такий варіант назви батальйону був затверджений на загальних зборах батальйону [1; 4; 5].

Комплектування підрозділу «Горинь» відбувалось на основі Закону України від 25 березня 1992 р. № 2232-ХІІ «Про військовий обов'язок і військову службу», «Положення про проходження громадянами військової служби у Збройних Силах України», наказу Міністра оборони України «Про затвердження інструкції про організацію виконання Положення про проходження громадянами України військової служби у Збройних Силах України», а також Закону України від 17 березня 2014 р. «Про часткову мобілізацію». Частину особового складу склали добровольці Рівненщини, а частину мобілізовані. Штатний склад підрозділу був затверджений у складі 430 бійців. Станом на 11 липня 2014 р. батальйон був укомплектований на 69% не вистачало 140 людей [2; 5].

На озброєння батальйон отримав переважно легку стрілецьку зброю. На жаль, «Горинь» як підрозділ територіальної оборони не отримав броньовану техніку. В якості транспорту бійцям були надані шкільні автобуси та легкові автомобілі. Зокрема, у травні батальйону надали 20 автобусів «Богдан», «Еталон» і «Мерседес», деякі з яких були з розбитими вікнами [15].

Важка ситуація була із забезпеченням бійців бронезилетами та касками, тому допомога волонтерів і спонсорів була вкрай важливою. 27 травня 2014 р. організація «Координаційна громадська рада» надала підрозділу 100 пар армійських берців¹. Адміністрація Рівненської області виділила 2,5 млн. грн. на придбання 320 бронезилетів для бійців батальйону. Зокрема, благодійник Віктор Мяслик передав «Горині» 11 бронезилетів, 11 розвантажувальних жилетів та 11 захисних курток. Бронезилети бійцям передавали також комунальники Рівного, що купували їх за власний кошт. Загалом, на початок липня тільки половина солдатів була забезпечена бронезилетами [5].

¹ Розмовна назва високих військових черевиків на шнурках.
– Ред.

18 червня 2014 р. виконуючий обов'язки Міністра оборони України генерал-полковник Михайло Коваль заявив, що територіальні батальйони можуть залучатись до проведення антитерористичної операції та будуть підпорядковані керівництву АТО.

Після загострення ситуації на Сході України батальйон «Горинь» був направлений до зони АТО. З липня 2014 р. підрозділ перебував на лінії фронту та був підпорядкований оперативному командуванню «Південь» Сухопутних військ Збройних сил України. Роти «Горинь» були розкидані по різних ділянках фронту на території Донецької та Луганської області. У зоні АТО 2-й батальйон отримав на озброєння кулемети та автоматичні й одноразові гранатомети. На жаль, не вирішеним залишалось питання із забезпечення броньованим військовим транспортом. У зоні АТО підрозділ змушений був пересуватись на шкільних автобусах [15].

Вперше під обстріл батальйон потрапив вже за кілька днів перебування у зоні АТО. 22 липня з'явилась інформація, що батальйон «Горинь» потрапив під обстріл з реактивних систем залпового вогню «Град». Того ж дня повідомили і про перші втрати, на щастя, у батальйоні були тільки поранені. «Ми вже обстріляні й конкретно. Накрили «Градом»... Серед горинівців «двохсотих» немає, тільки кілька «трьохсотих», – така інформація надійшла від одного з бійців підрозділу.

На початок серпня 2014 р. 2-й батальйон виконував бойові завдання у районі населеного пункту Оленівка поблизу Донецька. Трагічним для підрозділу «Горинь» стало 10 серпня 2014 р., коли під час виконання бойового завдання від розриву гранати загинув 35-річний доброволець батальйону Олександр Суліцький. Олександр до війни працював водієм у рідному Квасиліві. Навесні 2014 р. записався добровольцем до батальйону «Горинь». Посмертно Олександр нагороджений орденом «За мужність» III ступеня. [13]

У другій половині серпня, під час наступу регулярних військ Російської Федерації, батальйон зазнав важких втрат. 22 серпня 2014 р. під час евакуації поранених семеро бійців батальйону «Горинь» потрапили у засідку бойовиків і змушені були здатись у полон. Серед учасників параду полонених у Донецьку у серпні 2014 р. були і воїни 2-го батальйону ЗСУ.

Ще двоє бійців 2-го батальйону потрапили у полон 29 серпня. Підрозділ, який з самого початку формування мав виконувати в осно-

вному охоронні функції, був погано оснащений і недостатньо навчений потрапив під важкі обстріли з «Градів» та «Ураганів» у районі населених пунктів Амвросіївка, Гранітне, Благодатне, Солнцево. Станом на кінець серпня підрозділ поніс такі втрати: один загиблий, 20 поранених і 9 полонених. За спогадами бійців, батальйону «Горинь» двічі ледь не потрапив в оточення [5; 13].

У другій половині серпня російські засоби масової інформації почали поширювати недостовірну інформацію про повне знищення батальйону «Горинь» і велику кількість дезертирів. Бойовики надсилали родичам бійців по телефону повідомлення про загибель. Ці факти мали свій негативний вплив і деморалізували частину особового складу, хоча основна частина бійців готова була виконувати накази у зоні бойових дій. Основною проблемою бійці вважали відсутність у підрозділі броньованої техніки без якої неможливо було протистояти регулярним російським підрозділам. «У нас тут жодного дезертира нема, ми усі патріоти. Але ми не хочемо бути оборонним гарматним м'ясом. Ми будемо воювати, якщо дадуть броню. Якщо ж не можуть забезпечити усім необхідним, то маємо виконувати функції, для яких нас створювали: охороняти Рівненщину» (Юрій, боєць «Горинь») [5].

Під час подій під Іловайськом у серпні 2014 р. підрозділ перебував поруч зі штабом 8-го корпусу. Саме з частиною штабу батальйон відійшов з позицій під загрозою оточення ворогом. За словами командира батальйону Олександра Цися підрозділ змушений був відійти через системні обстріли «Градом» та «Ураганом» у районі Амвросіївки, Солнцево, Гранітного, Благодатного та щоб не допустити оточення бійців батальйону російськими військами [13].

У вересні 2014 р. 2-ий батальйон був виведений із зони АТО до Запорізької області, де виконував функції з охорони стратегічних об'єктів. 11 вересня Рівненська обласна рада виділила майже 200 тисяч гривень на ремонт автомобільної техніки для батальйону «Горинь». Зокрема, було відремонтовано Рівненським автомобільним ремонтним заводом 10 старих бортових ГАЗ зі складів в Оржеві. 29 вересня за кошти благодійників державна адміністрація Рівненщини придбала одяг, ізольовані каремати, набори інструментів для ремонту техніки на 223 тис. грн. [15].

Восени 2014 р. з'явилась інформація про те, що підрозділи територіальної оборони будуть переформовані в окремі мотопіхотні ба-

тальйони та прикріплені до певної бригади Збройних сил України. Проти зміни статусу підрозділу виступили голова Рівненської обласної ради Михайло Кирилов та очільник облдержадміністрації Сергій Рибачок. Спільно вони звернулись до міністра оборони Степана Полторака з проханням не змінювати територіальний статус «Горині». «Рівненський батальйон сформований для забезпечення правопорядку та виконання завдань територіальної оборони на території області з числа добровольців – ініціативних, патріотично налаштованих мешканців області. У зв'язку з військовими діями на Сході України батальйон бере участь в антитерористичній операції, де зарекомендував себе позитивно. Але чутки про зміну статусу викликають незадоволення та соціальну напругу як серед бійців батальйону, так і в їхніх родинах» (спільне звернення чиновників Рівненщини). Та не дивлячись на протести та звернення, 7 жовтня 2014 р. була прийнята Директива Міністерства Оборони та Генерального Штабу Збройних сил України, яка стосувалась реформування батальйону територіальної оборони «Горинь» у 2-й окремих мотопіхотний батальйон і його підпорядкування Окремому командуванню «Північ». З 7 жовтня 2014 р. підрозділ перебував у складі 14-ої окремої механізованої бригади. Станом на 2015 р. підрозділ офіційно став частиною 30-ї окремої мотопіхотної бригади [5; 14].

Протягом 2015-2016 рр. бійці 2-го окремого батальйону виконували завдання у районі селища Луганське Бахмутського району Донецької області. Селище Луганське є частиною, так званої, Світлодарської дуги. Після виходу українських військ з Дебальцевого у лютому 2015 р. була утворена лінія розмежування, що утворює форму дуги, яка оперізує селище Луганське. Ця стратегічна ділянка фронту по лінії Зайцеве-Новолуганське-Світлодарськ-Луганське-Миронівський-Троїцьке отримала назву Світлодарська дуга. Рельєф цієї території вкрай складний зі значними перепадами висот і саме ці панівні висоти, які контролювали військові Збройних сил України, були постійним об'єктом обстрілів ворога й атак диверсійно-розвідувальних груп [7].

Трагічним для підрозділу стало 2 серпня 2015 р., коли під мінометним обстрілом загинуло двоє бійців Сергій Пономаренко й Ігор Правосудько. Ігор Правосудько родом з с. Докучаєве Кіровоградської області брав активну участь у Революції Гідності. Восени

2014 р. добровольцем мобілізований до Збройних сил України. У званні молодшого сержанта проходив службу в зоні АТО у складі 2-го батальйону «Горинь». Рятуючи поранених під мінометним обстрілом загинув разом із побратимом Сергієм Пономаренко поблизу селища Луганське. За особисту мужність, сумлінне та бездоганне служіння Українському народові Сергій Пономаренко й Ігор Правосудько нагороджені орденами «За мужність» III ступеня (посмертно) [6; 7; 11].

Учасником бойових дій у районі селища Луганське був і доброволець «Горині» Андрій Степанок (нар. 11.01.1988). Військову підготовку боєць проходив у Рівненській області, біля села Нова Любомирка. Після двох місяців підготовки був направлений до зони проведення антитерористичної операції. 9 травня 2015 р. прибув у місто Соледар Донецької області до складу 30-ї бригади, 2-го окремого мотопіхотного батальйону. У Соледарі перебував на посаді помічника гранатометника у першій роті. У липні 2015 р. рота була направлена на передню лінію у селище Луганське.

До колекції Національного музею історії України боєць передав бойовий нарукавний шеврон, комплект форми зразка 2015 р., щоденник та обереги, що передавали бійцям волонтери. Шеврон виготовлений із синтетичної тканини у формі геральдичного щита. У центрі шеврону зображений герб Рівненської області: на червоному полі геральдичної форми розташований білий лапчастий хрест, червоне тло якого обрамлене декоративним картушем, а зверху увінчаний тризубом.

Тривалий час українські військовослужбовці отримували форму ще радянського зразка «Дубок», триколіорового камуфляжу розробленого ще у 1984 р. У 2014 р., коли питання забезпечення військовослужбовців постало вкрай гостро, вперше було випущено українську військову форму із сучасним «піксельним» камуфляжем. Але не дивлячись на сучасні маскувальні характеристики, вона отримала вкрай негативні відгуки від військовослужбовців. Тканина мала низькі зносостійкі характеристики, а головним недоліком було те, що форма дуже швидко спалахувала та плавилась. «По-перше, вона парить, по-друге, вона горить. В мого товариша, коли ми заходили в Донецький термінал, влучив кулювативний луч від РПГ. Він загорався чотири рази. Форма на ньому плавилася й спалахувала. Через це він загинув...» (зі спогадів десантника 95-ої бригади з позивним «Ігла»). Другий комплект форми, що підготували у

2015 році вже мав покращений склад тканини та не був таким «горючим» [13].

2-й батальйон територіальної оборони «Горинь» виконав важливу роль у захисті України влітку та восени 2014 р. Мобілізовані та добровольці мужньо виконували завдання на фронті, не дивлячись на те, що підрозділ створювався для захисту стратегічних об'єктів у межах Рівненської області. В умовах поганого забезпечення технікою, спорядженням, не маючи важкого озброєння бійці «Горинь» продемонстрували стійкість і героїзм під час регулярних обстрілів російських окупаційних військ і проросійських збройних формувань. Територіальний підрозділ Рівненської області, як і інші територіальні батальйони 2014 р., став перехідним етапом на шляху формування нової української армії. Після переформатування «Горинь» у мотопіхотний підрозділ у складі Збройних сил України виконував завдання на різних ділянках фронту російсько-української війни. Протягом 2015-2016 рр., зокрема і на найгарячіших ділянках Світлодарської дуги.

ДЖЕРЕЛА ТА ЛІТЕРАТУРА:

1. Батальйон територіальної оборони отримав назву // «ОГО». URL: <http://ogo.ua/articles/view/2014-07-02/52661.html>
2. Батальйони територіальної оборони підпорядковуються Генштабу та головам ОДА // Укрінформ. URL: http://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1656188batalyoni_teritorialnoi_oboroni_pidporyadkovuvativimutsya_genshtabu_ta_golovam_oda_pashinskiy1934360.html
3. Батальйони територіальної оборони будуть підпорядковані керівництву АТО // Урядовий портал. URL: http://www.ukrinform.ua/rubric-politics/1656188batalyoni_teritorialnoi_oboroni_pidporyadkovuvativimutsya_genshtabu_ta_golovam_oda_pashinskiy_1934360.html
4. Батальйони територіальної оборони будуть підпорядковані керівництву Антитерористичної операції // Урядовий портал. URL: www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247399455

Лук'янов Олександр Другий окремих мотопіхотний батальйон «Горинь»: Етапи формування та участь у бойових діях на Сході України під час проведення АТО

У статті висвітлюється передумови та історія створення 2-го окремого батальйону як підрозділу територіальної оборони. Зроблена спроба проаналізувати участь підрозділу у війні на Сході України у 2014-2016 рр. Проведено дослідження участі «Горинь» в окремих військових операціях.

Ключові слова: Збройні Сили України, АТО, війна на Сході України, батальйони територіальної оборони, мотопіхотні батальйони, батальйон «Горинь»

Лукьянов Александр Второй отдельный мотопехотный батальон «Горинь»: этапы формирования и участие в боевых действиях на Востоке Украины во время проведения АТО

В статье освещены предпосылки и история создания 2-го отдельного батальона «Горинь». Сделана попытка проанализировать участие подразделения в войне на Востоке Украины в 2014-2016 гг. Проведено исследование участия батальона в отдельных операциях.

Ключевые слова: Вооруженные Силы Украины, АТО, война на Востоке Украины, батальоны территориальной обороны, батальон «Горинь»

Lukianov Oleksandr The second special motorized infantry battalion «Horyn'»: stages of formation and participation in hostilities during the ATO in the East of Ukraine

The article highlights the history of the territorial defence battalions. Also, an attempt to analyze the participation and role

&cat_id=244276429

5. В «Горинь» хочуть відібрати статус батальйону територіальної оборони? // Рівне вечірнє. URL: https://rivnepost.rv.ua/lenta_msgshow.php?id=55523
6. В областях створюються батальйони територіальної // Міністерство оборони України. URL: <http://www.mil.gov.ua/news/2014/04/30/v-oblastyah-stvoryuyutsya-bataljoni-teritorialnoi-oboroni>
7. В Україні створюються батальйони територіальної оборони // Прес-служба Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/news/30325.html>
8. «Горинь» хоче додому // Рівне вечірнє. URL: <https://rivnepost.rv.ua/showarticle.php?art=041320>
9. Кіровоградщина провела в останню п'ять двох бійців // Златопіль. URL: <https://zlatopil.com.ua/all-news/item/5807-kirovohradshchyna-provela-v-ostanniu-put-dvokh-biitsiv>
10. На Рівненщині формується батальйон територіальної оборони // Рівне вечірнє. URL: http://rivnepost.rv.ua/lenta_msgshow.php?id=52177
11. Нову українську форму солдати бережуть «для дембеля»? // Радіо Свобода. URL: <https://www.radiosvoboda.org/a/27293143.html>
12. Поїхали на Схід без бронезилетів // Рівне вечірнє. URL: <https://rivnepost.rv.ua/showarticle.php?art=040646>
13. Полторак підписав указ, який покращить речове забезпечення військових // Еспресо. URL: https://espresso.tv/news/2015/08/12/poltorak/pidpysav/ukaz_yaakyy_pokraschyt_rechove_zabezpechennya_viyskovykh
14. Про оборону України. Стаття 18. Територіальна оборона України // Закони України. URL: http://kodeksy.com.ua/pro_oboronu_ukrayini/statja-18.html
15. Рівненська відповідь сепаратизму: історія 2-го батальйону територіальної оборони «Горинь» // Че-line. URL: <http://cheline.com.ua/news/mens-club/rivnenska-vidpovid-separatizmu-istoriya-2-go-bataljonu-teritorialnoi-oboroni-gorin-18256>
16. Рівненський батальйон «Горинь» відправили у зону АТО // «ОГО». URL: ogo.ua/articles/view/2014-07-17/53141.html#.WhWEpycl4wg
17. Рівненські полонені після реабілітації повертаються в АТО // ЧаРівне. URL: charivne.info/news/Rivnenski-poloneni-pislya-reabilitatsi-povertayutsya-u-ATO
18. Указ Президента України про часткову мобілізацію // Верховна Рада України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/454/2014/paran2#n2>
19. Формою нас досі забезпечують волонтери // Антикор. URL: https://antikor.com.ua/articles/57047formoju_nas_dosi_zabezpechujutj_volonteri_desantnik_95-ji_brigadi
20. Якубець І. Україна. Проблеми територіальної оборони // Центр досліджень армії, конверсії і роззброєння. URL: <http://cacds.org.ua/ru/comments/339>

of battalion «Horyn» in the fighting in Eastern Ukraine during anti-terrorist operations in Ukraine's side.

Territorial defence battalions in Ukraine were established in May 2014 in the regions of Ukraine in accordance with the Law of Ukraine on December 6, 1991 № 1932-XII «On Defence of Ukraine», the Law of Ukraine on March 17, 2014 № 1126-VII, «On Approval of the Decree of the President of Ukraine «On Partial mobilization» and by the Decree of the President of Ukraine on September 2, 2013 № 471/2013 «On approval of the territorial defence of Ukraine»

Territorial defence battalions are part of the Armed Forces of Ukraine and are governed by the General Staff of the Armed Forces. Territorial defence battalions are subordinate to the Ministry of Defence of Ukraine, as well as heads of regional state administrations in the territory of which they were formed.

The second battalion «Horyn» is a formation of the Ukrainian Ground Forces it was formed in Rivne.

On 10 November 2014 the Minister of Defence of Ukraine, ordered territorial defence battalions to reorganize as motorized infantry battalions.

Keywords: Armed Forces of Ukraine, ATO, the war in Eastern Ukraine, territorial defence battalions, the second battalion «Horyn»

Рецензенти:

Михайлуца М.І., д.і.н., професор

Тригуб О.П., д.і.н., професор

Надійшла до редакції 15.11.2017 р.



Фото 1. Буклет-оберіг з дитячими побажаннями, який отримували бійці АТО у 2015 році від волонтерських організацій.



Фото 2. Емблема-наліпка батальйону «Горинь», що була на військовому автомобілі ЗІЛ у зоні АТО.